

גוי

- גדר 'גוי' של ישראל מלשון גו - תוך וגדר גויים של אומות העולם - ריבוי של פירוד..... א.
- ה'גאה' שב'גוי' אצל אוה"ע - גאווה דקלוקל ביחס הכח המיוחד לכל אומה..... ב.
- ה'גאה' שב'גוי' אצל ישראל - גאות של הקב"ה שישאל היה לבוש ית"ש..... ג.
- גדר 'תורה וגדולה במקום אחד' שמתגלה אצל רבי - גדולה שבאה מעצם תפיסת תורתו של רבי..... ד.
- גדר ירידתו שלו רבי לתת לאחר פטירתו - מכח שגם בחייו וגם לאחר מותו הוא 'אחד בשמיא וארעא'..... ד.
- שורש הגדולה אצל רבי - מדרגת גדולה גם למעלה וגם למטה כמו התורה שנמצאת למטה ? ממדרגה למעלה..... ה.
- העומק ש'ישראל אע"פ שחטאו, ישראל הוא' מכח שאותו גדולה שמתגלה אצל ישראל למעלה מתגלית אצלם גם למטה..... ו.
- 'גוי', גו-י', השכינה הקדושה ששורה בתוך עשרה מישראל..... ז.
- מדרגת 'גוי גדול', 'גוי קדוש' ו'גוי אחד' מתגלה בישראל מכח שהם בטלים להקב"ה שהוא 'גאל' 'קדוש' ו'אחד'..... ז.
- עומק ברכת 'שלא עשני גוי' - על מה שישראל בטלים להקב"ה בעצם הוייתם..... ח.

גדר 'גוי' בישראל מלשון גו - תוך, וגדר גויים באומות העולם - ריבוי של פירוד

גוי - המשמעות של גוי בלשון התורה היא היחס להתקבצות של קבוצת אנשים קרוב ללשון **עם** ואומה שהם מילים נרדפות **לגוי**, ורבותינו עמדו לברר מהי המשמעות של כל אחת מהלשונות הללו, ומהו היחס של קבוצת אנשים מסוימת שהופכת להיות דווקא בשם תואר 'גוי'.

ומצינו בתורה את השם תואר 'גוי' בפרשת המבול שנאמר שם (בראשית י', לב) "אלה משפחות בני נח לתולדותם בגוייהם ומאלה נפרדו הגויים בארץ אחר המבול", והיינו משום ששם הושרש הפירוד של בניו של נח ותולדותיהם שמשם ואילך הופצו הגויים למקומותיהם.

ובפשטות, השם גוי יכול לחול בפרטות על כל אומה ואומה שכל אחת כשלעצמה יכולה להיקרא 'גוי', אך מה שמצאנו בזה שמבואר להדיא זה רק בישראל כמו שנאמר לאברהם אבינו (שם יב, א) "ואעשך לגוי גדול" וכן (שמות יט, ו) "ממלכת כהנים וגוי קדוש" וכן בדברים (ד, ז) "כי מי גוי גדול" וגו' וכן בעוד הרבה מקומות בפסוקים שעם ישראל מכונים בשם גוי.

ומאידך, מטבע הברכה בברכות השחר היא 'שלא עשני גוי', וכמו שברור - אם עם ישראל נקראים גוי וכן באומות העולם סתם עכו"ם נקרא בלשון חז"ל גוי שמכח כך מברכים 'שלא עשני גוי', בהכרח שיש שם גוי ששייך לישראל ויש

שם גוי ששייך לאומות העולם, כלומר - על אף ששניהם נקראים גוי, מכל מקום הברכה שמברכים 'שלא עשני גוי' מתייחסת להבחנה המסויימת של גוי לבחינת העכו"ם שבו.

ואם כן, צריך בירור מהו לשון גוי שנאמר בישראל ומהו לשון גוי שנאמר באומות העולם. וכהגדרה כוללת ממש. ביחס לישראל, **גוי** זה מלשון **גו** שמשמעותו בארמית מלשון תוך - פנים, והיינו שישראל הם גוי מצד נקודת הפנימיות שלהם שזה **הגו** - התוך שלהם, וע"ז נאמר בעומק¹ "אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", והיינו שהשם תואר 'גוי אחד', נאמר דייקא בישראל משום שהמציאות שלהם היא גוי אחד, משא"כ באומות העולם שעליהם נאמר "ומאלה נפרדו הגויים בארץ" כמו שהוזכר לעיל, והיינו משום שה'גוי' של אומות העולם זה גוי של חיצוניות שהוא 'עלמא דפירודא', וא"כ, 'גוי' דישראל הוא גוי של פנימיות שהיא עולם האחדות, וגוי של אומות העולם זה גוי של חיצוניות, עלמא דפירודא.

ובכללות מה שמצינו בישראל את התואר 'גוי קדוש' ו'גוי גדול' שהוזכר לעיל וכן 'גוי אחד' שנאמר דווקא בישראל, היינו משום שעל אף שתואר 'גוי' סתם, יכול לחול על כל אומה ואומה, אבל בישראל מתגלה יחסיות מסויימת של גוי שחלה רק בהם, וזה דייקא היחס שישראל הם 'גוי גדול' והם 'ממלכת כהנים וגוי קדוש'.

ובפרט בתואר 'גוי אחד' של ישראל, כיון שכמו שהוזכר זה תפיסת האחדות של ישראל שמצד כך גוי זה מלשון **גו** - **תוך**, פנים, ולכן ההגדרה שלהם היא 'גוי אחד בארץ', גוי של אחדות שהיא מדרגת **הגו** - הפנים, כי בפנים יש מציאות של אחדות. משא"כ גוי של אומות העולם שמתגלה בהם התפרטות ופירוד שמכך הם ריבוי של גויים, לכן גם כל פרט מהם נקרא גוי.

ה'גאה' שב'גוי' אצל אוה"ע - גאווה דקלקול בכח המיוחד של כל אומה

והרי נאמר בלשון הפסוק בהריון של רבקה אמנו (בראשית כה, כב-כג) "ותלך לדרוש את ה' ויאמר ה' לה **שני גויים בבטןך** ושני לאומים² ממעיך יפרדו" וכדברי חז"ל כידוע [שהובא ברש"י על אתר] שדרשו את מה שה'כתיב' הוא 'גיים' שזה מלשון **גאים** - 'אלו רבי ואנטונינוס שלא פסק מעל שולחנם לא צנן ולא חזרת לא בימות החמה ולא בימות הגשמים'. ומחודד כאן א"כ, שיש **בגוי** גם יחס של **גאה**³ ולכן **גויים** ברבים זה **גאים**. ונתבונן להבין ביחס להבחנה הזו שגויים זה מלשון גאים, מה מצד כך הגדר שישראל נקראים גוי ולעומת כך מה הגדר של אומות העולם שנקראים גוי. ובהגדרה כוללת עד ממש, כל גאווה שורשה הוא ביסוד האש שעולה מתתא לעילא, וזה גדר הגויים - גאים של אומות העולם, והיינו משום שהחפצא של מה שגוי אחד נבדל מזולתו או קבוצה של גויים נבדלים מכולם, זה מחמת שיש להם כח אחד שמאחד אותם שבו הם מתגאים וע"ש כן הם נקראים גויים, כלומר, בהגדרה כוללת, גוי זה התקבצות של קבוצת אנשים - אבל מה שגורם לכך שאלו דווקא התקבצו לקבוצה הזו, ואחרים לא התקבצו אליה, יכול להיות מהרבה סיבות, אבל ביסוד ההגדרה של גויים, מי שמתקבץ לאותה קבוצה זה מחמת שיש לו כח גאווה מסוים שהוא זה שמאחד אותם, - וזה ניכר בפועל באומות העולם שיש לכל אומה סוג מסוים של כח שנותן לה את נקודת הגאווה שלה.

וזה מה שמתגלה בגויים - גאים של אומות העולם ששורשם הוא עשיו כדברי חז"ל שהוא השורש של השבעים אומות כידוע עד מאד, ובפרטות, עשיו הוא השורש של **שבעת** מלכי אדום המוזכרים בסוף פרשת וישלח כידוע שמשם מתפשטים השבעים אומות, וכפי שמבואר בחז"ל, כל אחד משבעת המלכים הללו התגאה ואמר 'אנא אמלוך' שזה היה

¹ מטבע לשון הברכה בתפילת עמידה של מנחה בשבת.

² ש'לאומים' זה עוד לשון נרדפת לעם - אומה.

³ על אף שגוי כתוב בו' וגאה בא'.

שורש הקלקול והשבירה של מלכי אדום כדברי רבותינו, וזה א"כ ההבחנה של הגאווה הנפולה המתגלה באומות העולם, גאה דקלקול, וכפי שהוזכר כל שבעים אומות שורשם בשבעת מלכי אדום של עשיו שכ"א מהם אמר 'אנא אמלוך', ולכן כל אחד מהם נקרא גוי מלשון גאווה.

ה'גאה' שב'גוי' אצל ישראל - גאותו של הקב"ה שישראל הם לבושו ית"ש

זוהי גאותם של אומות העולם, אבל יש לעומת כך את הגאווה של ישראל ובהגדרה כוללת [מלבד הגאווה דקדושה הפרטית שישנה לשיטה אחת בגמ' בסוטה כידוע עד מאד, שתלמיד חכם צריך שיהא בו שמינית שבשמינית שבגאווה], זהו העל ישראל גאותו⁴, ובישראל מתגלה גאותו של הקב"ה בבחינת - ה' מלך גאות לבש⁵ (תהלים צד, א) במה שהם כביכול הלבוש של הקב"ה, מעין מה שמבואר בגמ' בברכות (ו, א) "הני תפילין דמרי עלמא מה כתיב בהו וכו' ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", והיינו שגאותו של הקב"ה על ישראל זהו ה"ה' מלך גאות לבש", ה"ה' מלך" זהו הגאווה של אנא אמלוך, וה'גאות לבש' זה הלבוש של אותה גאווה שהיא מהותם של ישראל, כלומר, לפי זה, 'על ישראל גאותו' אין הכוונה שישראל עצמם מתגאים אלא הם הגאווה של הקב"ה, וזה ההיפך הגמור של 'אנא אמלוך' שמתגלה בגאווה של מלכי עשיו שהוא שורש לאוה"ע כמו שהוזכר, כי שם זה גאווה של ה'אנא של אמלוך, גאווה ה'אני'.

אבל הגאווה שמתגלה אצל ישראל מצד מהלכי התיקון היא מה שהקב"ה מרומם אותם כל' מטבע התפילה במועדים "אתה בחרתנו מכל העמים, אהבת אותנו ורצית בנו ורוממתנו מכל הלשונות", והרוממות הזאת, היא לא מה שהם מרוממים את עצמם בבחינת 'אנא אמלוך' [-שזה ההיפך הגמור], אלא 'ורוממתנו מכל הלשונות' זה מה שהקב"ה מרומם אותם, זוהי הגאווה דקדושה שמתגלה בישראל.

וכמו שידוע היסוד בדברי רבותינו שעל אף שכהגדרה כללית, בשימוש בגאווה יש פגם ופסול, אבל יש גאווה שהיא מצד הקדושה שעל זה נאמר בקרא "ויגבה לבו בדרכי ה'" - אלא שכפשוטו יש את הצד היותר נמוך ב"ויגבה לבו בדרכי ה'" בהבחנה של שלא לשמה ש"מתוך שלא לשמה בא לשמה", אבל בהגדרה היותר עמוקה⁶, ה'ויגבה לבו' זה לא גאווה של עצמו אלא זה גאווה במה שהוא לבוש של הקב"ה.

אלא שכמובן, מי שמתגאה על זה בעצמו שהוא לבוש של הקב"ה, א"כ זה עדיין גאווה של ה'אנא', אבל אם תפיסת הגאווה היא נקיה וטהורה, בתפיסה הזו גאווה היא רוממות דקדושה, זה הגאווה דקדושה של ה' מלך גאות לבש" של "על ישראל גאותו", שבעצם מה שישראל הם מרוממים מהכל, זה גופא גדר הגאווה דקדושה שבהם משום שזה לא רוממות שלהם מצד עצמם אלא רוממות במה שהם לבושו של הקב"ה.

ובהגדרה מחודדת יותר, הרי כפי שנתבאר רבות במקומות אחרים, הגדר של לבוש הוא שהוא בטל למולבש, והדוגמא הפשוטה לכך היא בדיני הוצאה בשבת שמותר לאדם לצאת עם בגדיו ומלבושיו לרשות הרבים ואין בזה גדר של הוצאה וטלטול, כי כל מציאות הבגדים היא להיות בטלים לאדם להפוך להיות חלק מהצורת אדם, ולא כמציאות לעצמם⁷.

וכיון שזוהי ההגדרה של כל לבוש שהוא בטל למולבש, מצד כך, מלבד עצם הדבר שישראל שהם גאותו של הקב"ה שלכן הם מרוממים, בחידוד יותר, הרוממות שלהם היא בזה שהם בטלים להקב"ה וזה גופא רוממותם, כלומר, בשונה

⁴ כל' הפסוק בתהלים וכן מטבע הלשון בפירוט שנהוג לאמרו בחלק מהקהילות בחזרת הש"ץ של שחרית דיוהכ"פ.
⁵ וידועה השאלה ע"ז הרי לכא' גאווה כפשוטו היא מידה שאינה חיובית, וא"כ מה שייך לומר כלפיו ית"ש ה' מלך גאות לבש" והתשובה הידועה ע"ז היא שהגאווה כאן היא רק בסוד הלבושים ולא בסוד עצמות, ועוד תשובות שנאמרו בזה, ומה שנתבאר בפנים, זה המהלך הזה ששייך לעניינא דידן.
⁶ במה שנגוע לסוגיא דידן השתא.
⁷ ואפשר יותר לחדד את ההגדרה הלמדנית של הדבר אבל זוהי עכ"פ ההגדרה הפשוטה, שהבגדים בטלים לאדם.

משאר אומות העולם שיש להם גאווה אבל זה לא גאווה של בטלות אלא גאווה של עצמיות, גאווה של 'אנא אמלוק', בגאווה שמתגלה אצל ישראל, זה גופא גאותם במה שהם בטלים להקב"ה, וגאווה כזו היא גאווה נקיה.

ואמנם באופן נמוך יתכן שאדם יתגאה במה שהוא ביטל את הגאווה שלו וכמו שברור זה גופא גאווה דקלוקל, אבל בהגדרה עמוקה, כשהאדם מבטל את הגאווה הוא מבטל את הגאווה של ה'אנא' שבו אבל הוא לא מבטל את הרוממות שבו שהיא תפיסת גאווה דקדושה ומצד כך, עיקר הרוממות היא לא במה שהוא עלה ונתעלה בלבד⁸ אלא עיקרו ואחריתו היא במה שמתגלה ה"ה' מלך גאות לבש" שהגאווה היא שבמה שהוא עלה ללעילא, הוא נתבטל אליו יתברך שמו, ובעליה למדרגה שהוא בטל להקב"ה, כיון שהקב"ה מרומם מן הכל, א"כ מי שבטל אליו ית"ש, הוא כביכול חד עמו ית"ש, והרי שהוא מרומם מכל דבר אחר.

וחידוד הדברים א"כ - ראשית, ב"ה' מלך גאות לבש" מונח כפשוטו ההגדרה שעצם כך שישאל הם לבושו של הקב"ה זוהי רוממותם, שאין לך רוממות יותר גדולה מלהיות לבושו של הקב"ה, אבל בהגדרה הנוספת שנתחדדה, הרוממות היא **בעצם הביטול להקב"ה**, שבמה שישאל בטלים להקב"ה הם נהיים כביכול 'חד' עם הבורא ית"ש שהוא עצמו הרי מרומם מן הכל.

גדר 'תורה וגדולה במקום אחד' שמתגלה אצל רבי - גדולה שבאה מעצם תפיסת תורתו של רבי

וזה א"כ עצם המדרגה של 'שני גויים בבטן' מצד הגאים שבגויים, אלא שה'גאים' שמתגלה מצד אנטונינוס, זה גאווה ששייכת לאומות העולם⁹, ויש את ה'גאים' שמתגלה מצד רבי שזוהי הגאווה דקדושה והרוממות שמתגלה אצלו כמו שאומרת הגמ' (גיטין נט, א) שהיו אצלו 'תורה וגדולה במקום אחד', וכפשוטו אפשר להבין ש'תורה' ו'גדולה' זה שתי מעלות נפרדות ורבי זכה לשתי המעלות הללו יחד "שנזדמנו שתיהם לאותו פונדק", אבל ברור לכל בר-דעת שאם ישנם שתי מעלות שנמצאים באותו מקום, זה משום שיש ביניהם יחסיות מסויימת שהיא הגורמת לכך שהם נמצאים באותו מקום והם לא שני דברים נפרדים.

והיינו משום ששורש הגדולה היא מהרוממות שמתגלה בתורה ולכן התורה וגדולה הם במקום אחד כי זה הגדולה של התורה עצמה, וא"כ, ה'מקום אחד' הוא מוכרח כי זה לא 'גדולה' כשלעצמה, אלא היא גדולה שבאה מעצם גילוי התורה, זוהי גדולתו של רבי.

ומצד כך, מה שאומרים חז"ל (גמ' עירובין פו, א) ש"רבי מכבד עשירים", אין הכוונה שיש אצלו גם את כח הגדולה כשלעצמו ולכן הוא היה מכבד אותם גם כשלא היה אצלם תורה¹⁰, אלא הגדולה שהיתה אצל רבי יחד עם התורה במקום אחד, היא הגדרה שונה לחלוטין מהגדולה שהיתה אצל העשירים שמכח כך הוא היה מכבד אותם, הגדולה שהיתה אצל רבי היא גדולה שבאה מתפיסת תורתו. והגדולה שהיתה אצלם היא באמת מעלה כשלעצמה, גדולה בממון, כמו שאומרים חז"ל (גמ' שבת צב, א) למשל לגבי נבואה שאין הנבואה שורה אלא על עשיר גבור וכו'.

גדר ירידתו של רבי לתתא לאחר פטירתו - מכח שגם בחייו וגם לאחר מותו הוא 'אחיד בשמיא

וארעא', נמצא גם למעלה וגם למטה

יתר על כן, חידוד ההגדרה המתגלה אצל רבי של כח הגאווה דקדושה - הרי כדברי הגמ' הידועים בסוגיא בשלהי כתובות (קג, א) ביחס למיתתו של רבי שגם לאחר מיתתו, על אף שהוא כבר עלה לעולם העליון, הוא היה יורד כל ליל

⁸ על אף שגם זה חלק מהגאווה דקדושה.

⁹ על אף שגם באנטונינוס היה ניצוץ דקדושה כידוע מדברי רבותינו.

¹⁰ שאצלם הרי לא היה תורה וגדולה במקום אחד כמו אצל רבי עצמו.

שבת לעולם הזה לביתו, וכמו שמבואר שם בגליון הש"ס בשם ספר חסידים שהוא היה עושה שם קידוש היום וכו' עיי"ש.

ובפשטות זה היה סוג של מעשה ניסים שעל אף שהוא נפטר ועלה לעולם העליון, בכ"ז בשבת קודש הוא היה מגיע לעשות קידוש של שבת, - אין הכוונה כפשוטו שכשהוא היה חי, הוא היה למטה וכשהוא נפטר הוא עלה למעלה, ויש זמנים מסויימים שהוא היה יורד בחזרה למטה, אלא ההגדרה היא שהוא ירד למטה משום שגם כאשר הוא היה למטה, הוא היה גם למעלה, ולכן, כשהוא נמצא למעלה הוא גם יורד למטה, - רק שכשהוא היה למטה בעודו חי, העין הרואה למטה, לא היתה רואה שהוא היה גם עולה למעלה, משא"כ לאחר פטירתו כשהוא עלה למעלה, העין היתה רואה שהוא נמצא כאן למטה כשהוא יורד.

וא"כ, החידוש שהוא יורד מלעילא לתתא לא התחדש כשהוא נפטר אלא רבי היה תמיד במדרגת 'כי כל בשמים ובארץ' (דברי הימים א כט, יא) וכדברי התרגום כידוע 'דאחיד בשמיא ובארעא' שהוא נמצא גם למעלה וגם למטה.

ולפי"ז, הגדרה מחודדת מאד - כיון שזה היה מציאותו של רבי, לכן דייקא נאמר עליו שהיה אצלו 'תורה וגדולה במקום אחד', כיון ששורש גדלותו היתה בגדלות שנמצאת אצל הצדיקים בעולם העליון, אלא שאצלו היא מתגלה בין בעולם העליון ובין בעולם התחתון.

כלומר - על דרך כלל האור צפון לצדיקים דייקא לעולם העליון ושם יש להם באמת מקום של גדולה בבחינת מה שאומרת המשנה באבות (ו, ד) 'אל תתאוה לשלחנם של מלכים ששולחנך גדול משולחנם' שעל דרך כלל זה לא נגלה בעולם הזה ששולחנם של הצדיקים גדול משולחנם של מלכים אלא להיפך, כמו שרואים בבירור, אלא 'שולחנך גדול משולחנם' נגלה דייקא בעולם העליון.

ולאידך גיסא, כל צדיק שנמצא כאן בעולם, כהגדרה כוללת הוא לא נמצא בגילוי גם בעולם העליון ולכן יש לו בעולם הזה את הגבולות של הגדלות לפי ערכי העולם הזה, ולכן, רק כשהוא עולה לעולם העליון יש לו את הגדלות לפי העולם העליון.

אבל אצל רבי, מה שהוא יורד לעולם התחתון כשהוא נמצא בעולם העליון היינו כפי שחודד משום שגם כשהוא היה בעולם התחתון הוא היה עולה גם לעליון, ולכן כשהוא בעליון, הוא גם יורד לתחתון.

שורש הגדולה אצל רבי - מדרגת גדולה גם למעלה וגם למטה כמו התורה שנמצאת למטה באותה ממדרגה שהיא למעלה

ומצד כך, כח הגדולה שמתגלה למטה אצלו יותר בעולם התחתון היא לא לפי ערכי העולם התחתון אלא זה ערך של גדלות של מי שמצורף לעולם העליון, וכמו שבליל שבת הוא היה יורד מהעולם העליון לעולם התחתון לשולחן של העולם התחתון, כמו כן כשהוא היה חי בגוף בחיי העולם הזה, השולחן שלו היה מחובר לשולחן העליון, ולכן דייקא אצלו מתגלה תורה וגדולה במקום אחד.

וחידוד הדברים - הרי כמו שהוגדר 'תורה וגדולה במקום אחד' היינו שמתגלה אצלו חיבור בין התורה והגדולה ואי"ז שתי מעלות שכל אחת נמצאת אצלו לעצמה שהזדמנו לפונדק אחד, ולעניינא דידן - הרי עיקר המקום שמתגלה בו התורה בשורשה הוא בשמים שהרי שורש התורה היא מן השמים אלא שבמתן תורה 'בא משה והורידה לארץ' כלשון חז"ל, והרי כפי היסוד הידוע שמבואר בדברי הנפש החיים שהגדלות של התורה בעולם העליון והגדלות של התורה בעולם התחתון היא אותה גדלות משום שהתורה גם לאחר ירידתה לארץ היא עומדת בקדושתה הראשונה.

ובזה שונה היא התורה מכל שפע שיורד מלעילא לתתא, שבכל שפע, כשהוא נמצא לעילא הוא במדרגה של לעילא וכשהוא יורד לתתא הוא נמצא במדרגה של תתא, והיינו משום שכל אור רוחני שיורד מהעולם העליון לעולם התחתון נקרא בהגדרה כוללת גשם כמו גשמים כפשוטם שיורדים מלמעלה, מלשון **הגשמה - גשמיים**, כיון שבירידת האור לתתא ישנה הגשמה של האור הרוחני¹¹, וזה גופא הברכה של 'ונתתי גשמיכם בעתם' (ויקרא כו, ד) לא רק גשמים כפשוטם שיורדים מן השמים¹², אלא כל שפע עליון שיורד לתתא הוא בגדר 'גשמיכם' והוא בכלל הברכה הזו.

וא"כ, בעוד שבכל שפע שנמצא למעלה ויורד למטה, צורתו למעלה וצורתו למטה הם אינם אותה צורה, התורה הקדושה בקדושתה קאי וכמו שכשהיא נמצאת למעלה היא קדושה, כך כשהיא ירדה למטה, היא לא התגשמה כלום, ועל אף שאפשר כמובן לכתוב את התורה באופן גשמי דיו ע"ג קלף שזה מקביל למה שלמעלה התורה נכתבת אש שחורה ע"ג אש לבנה, אבל מדרגת התורה עצמה - לא מצד התגלותה בכתיבתה אלא התגלותה כפי שהיא מצד עצם מדרגתה - תורה בקדושתה קאי ומה שנמצא למעלה, הוא מה שנמצא למטה.

וזה עומק מדרגת רבי שמתגלה אצלו תורה וגדולה במקום אחד, כי כמו שהתורה היא באותה מדרגה כשהיא יורדת למטה - "בא משה והורידה לארץ" - כמו המדרגה שהיא נמצאת בה למעלה שתורה בקדושתה קאי, כך שורש הגדולה שבתורה זה גדולה גם למטה ולא רק למעלה, וזה א"כ שורש הגדולה שמתגלה אצל רבי, תורה וגדולה במקום אחד דייקא.

העומק ש'ישראל אע"פ שחטא, ישראל הוא' מכח שאותו גדולה שמתגלה אצל ישראל למעלה

מתגלית אצלם גם למטה

וזה עומק ההבחנה של גדולתם של ישראל שנאמר עליהם גוי גדול - "כי מי גוי גדול", וכן "ואעשך לגוי גדול", כלומר - כמו שהוגדר, מצד אומות העולם, גדר של גוי מלשון גאווה היינו שהוא עולה למעלה מצד הקלקול שזה ה'אנא אמלוך', ולעומת כך אצל ישראל **הגוי** זה מלשון ג"ו - תוך, פנים, ובהגדרה נוספת הוגדר שהם ג"כ עולים למעלה אבל עלייתם למעלה היא בתור לבושו של הקב"ה "ה' מלך גאות לבש".

אבל לעניינא דידן, חידוד ההגדרה - ה'גוי' שבישראל זה גם מה שהם עולים למעלה וגם מה שכשהם יורדים למטה הם עדיין נמצאים בקדושתם וכמו שאומרים חז"ל 'ישראל אע"פ שחטא ישראל הוא' והיינו שהוא לא יכול לעקור את השם ישראל שבו ע"י החטא.

ושורש הדבר הוא מכח שהגדולה שמתגלה אצל ישראל למטה, היא אותה גדולה שמתגלה אצלם בשורשם בעולם העליון, ולכן גם כשהם יורדים מתגלה אצלם אותה גדולה, כלומר, חידוד הדברים - אם עיקר גדולתם היתה כשהם עולים למעלה בבחינת **הגאווה** שבגוי כשהוא עולה למעלה, א"כ כשהם יורדים למטה הם אמורים לרדת ממדרגתם כיון שכל גדולתם היא בעלייתם למעלה וירידתם למטה היא היפך גדולתם - וזה באמת המדרגה של גוי שבכל פעם שהוא יורד הוא מאבד את המדרגה שהיתה לו בעלייתו.

אבל אם הגדלות של ישראל היא **הגו** - תוך ופנים או בהגדרה השניה שנתבארה שהגדלות של ישראל היא מכח שכשהוא עולה למעלה הוא בטל להקב"ה מכח שהוא לבוש שלו, נמצא שגם כשהוא יורד למטה, הוא יכול להישאר באותה מדרגה, מחמת שמדרגת העליה שלו היא הבטלות להקדוש ברוך הוא, אלא שכמובן, באופן הגילוי איך מתגלה הביטול לעילא ואיך מתגלה הביטול לתתא ישנם חילוקים, יש ביטול שמתגלה מדין השורש ויש גילוי שמתגלה דייקא

¹¹ ובהגדרה המבוארת בפרק מרובה בבבא קמא (סו, א) זהו גדר של גזילה שנעשה בה שינוי מעשה, וכמו"כ כאן, מעיקרא זה היה רוחני ועכשיו הוא ירד והתגשם והפך להיות גשמי, ומצד צורת התראותו לעילא וצורת התראותו לתתא, זה לא אותו חפצא.

¹² על אף שבדאי אין מקרא יוצא מידי פשוטו ממש.

במקום הענפים התחתונים יותר בבחינת 'לשארית נחלתו' - למי שעושה עצמו כשיריים' כדברי הגמ' בראש השנה (יז), (א) שזה אופן הביטול שמתגלה מצד המדרגה לתתא.

אבל מ"מ, תפיסת ישראל שהם בטלים להקב"ה, זוהי מדרגת הגוי של ישראל.

'גוי', גו-י', השכינה הקדושה ששורה בתוך עשרה מישראל

ולפי זה - הרי כמו שהוזכר, **גוי** זה מלשון **גו** - תוך, ומצד כך **גוי** זה **גו-י'**, **תוך י'**, והיינו משום ש'כל בי עשרה שכינתא שריא' כלשון הגמ', והרי יסוד זה של 'כל בי עשרה שכינתא שריא' לא נאמר באומות העולם אלא דוקא בישראל, והיינו משום שבגוי שבישראל דייקא מתגלה ה**גו-י'**, התוך של ה' משום שתוכם של ישראל זה ה'שכינתא שריא' כמו שנאמר בקרא (שמות כט, מה-מו) "ושכנתי בתוך בני ישראל וגו' לשכני **בתוכם**". וכלשון רבותינו הידוע על הפסוק (שם כד, ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם - בלבו של כל אחד ואחד".

וא"כ, גדר הגוי של ישראל הוא שהם נמצאים במדרגה שיש משהו פנימי יותר שמתגלה בהם, כלומר - במובן הפשוטו, עיקר הגילוי של הקב"ה הוא בשמים כל' הפסוק (קהלת ה, א) "כי האלקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דברין מעטים" אבל בעומק הרי נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים שיהא גילוי של שכינתא לתתא, וההגדרה המחודדת לעניינא דידן - שכינה בתחתונים מתגלה במדרגת **הגוי, הגו-י'** שבישראל, ובשורש הדבר, ה' אלו הם העשרה דיברות שהם משתלשלים לעשרה מאמרות שבהם נברא העולם שהם שורש הבריאה שעליה נאמר 'נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים', ושכינתו הקדושה של הקב"ה כביכול יורדת ושורה למטה.

מדרגת 'גוי גדול', 'גוי קדוש' ו'גוי אחד' מתגלה בישראל מכח שהם בטלים להקב"ה שהוא 'גדול'

'קדוש' ו'אחד'

זוהי מדרגת הגוי של ישראל, ולכן דייקא ישראל נקראים 'גוי אחד בארץ' כי מה שמגלה שהם אחד זה מכח 'אתה אחד ושמן אחד' שמכח כך "ומי כעמן ישראל גוי אחד בארץ" מחמת שהם בטלים לאחד של הקב"ה, ולכן נאמר כאן 'ומי כעמן ישראל גוי אחד בארץ' שזה הבטלות של ישראל להקב"ה כלבוש לו ית"ש כביכול "ישראל אשר בך אתפאר", "ה' מלך גאות לבש".

וא"כ, כמו שברור, גדר מדרגת גוי שמתגלה בישראל יונקת מסוד האחדות מהאור של הקב"ה. וכמו שזה מתגלה במדרגת אחד 'אתה אחד ושמן אחד ומי כעמן ישראל גוי אחד בארץ' כך זה מתגלה במדרגת קדוש, אצל הקב"ה 'אתה קדוש ושמן קדוש' ובישראל - 'ממלכת כהנים וגוי קדוש', וכן במדרגת גדולה, הגדול הגמור זה הקב"ה כמו שנאמר בקרא - 'גדול ה' מכל האלהים' וגו' וכן בעוד מקומות, ובישראל 'ואעשך לגוי גדול', והיינו שכל מה שמתגלה אצל הקב"ה - גדול, קדוש, אחד, מתגלה כמו"כ אצל ישראל מכח שהם בטלים אליו יתברך שמו.

ולפי"ז ברור ההבדל בין המציאות של גוי - גויים¹³ ששייך באומות העולם לבין גוי שמתגלה אצל ישראל, אצל ישראל כל הווייתו אינה אלא לבוש של הקב"ה וביטול להקב"ה, ולכן כמו שאצל הקב"ה נאמר "כל מקום שאתה מוצא גדלותו של הקב"ה, שם אתה מוצא ענותנותו" גם כשהוא כביכול יורד למטה. כי גם כשהוא יורד למטה, לא נעלמת גדלותו אלא היא מתגלה בענותנותו שהיא עוד אופן של גדלותו כביכול, כמו כן מתגלה אצל ישראל שהם לא גוי באופן של הרוממות שהם נמצאים למעלה, שאז מתגלה ה'גוי גדול' שבהם ובחינת ה'גאה' שבגוי שלהם, אלא עיקר ה'גאה' של ישראל הוא בענוה שלהם למטה כמו אצל הקב"ה שבמקום שאתה מוצא גדלותו של הקב"ה, שם אתה מוצא ענותנותו.

¹³ הן בלשון יחיד והן בלשון רבים.

ויתר על כן, כמו שאצל הקב"ה על אף הגילוי של גדלותו של הקב"ה שקיים כשהוא נמצא כביכול לעילא, מ"מ במקום ענותנותו ישנו אופן של תוספת גילוי בגדלותו, בהקבלה לכך מתגלה גם במדרגת ה'גוי' של ישראל שעל עף הגילוי הפשוט יותר של גדלותם כשהם נמצאים למעלה, מ"מ גם כשהם נמצאים למטה ישנם פנים מסויימות של גילוי, אבל הגילוי ביסודו הוא אחד, גילוי מכח היותם בטלים אליו יתברך שמו, וכמו שהקדוש ברוך הוא לעילא והקדוש ברוך הוא לתתא, כך גם ישראל שהם בטלים אליו יתברך שמו, הם בטלים אליו באופן של גילוי הלעילא והם בטלים אליו באופן של גילוי לתתא, בבחינת "בין כך ובין כך קרויים לך בנים", בכל מדרגה שהם נמצאים, הם בטלים אליו ית"ש.

עומק ברכת 'שלא עשני גוי' – על מה שישראל בטלים להקב"ה בעצם הוייתם

זהו מדרגת גוי שבישראל, וזה מה שמונח בעומק בברכת 'שלא עשני גוי'¹⁴, שבאים בזה לברך את הקב"ה 'שלא עשני גוי' כאומות העולם בגאווה שמונח בגוי שבהם ובכל החלקים שנתבארו שמכח כך הם נקראים גוי – גויים. ומצד כך, מה שמונח בנוסח הברכה 'שלא עשני גוי', זה לא רק כפשוטו שהאדם מודה על מה שהקב"ה עשה אותו בהווה יהודי ולא גוי, אלא בהגדרה העמוקה זה מתייחס לשורש של הבריאה, למה שישראל בשורשם בטלים אליו יתברך שמו.

אלא שכמובן, אם האדם נתגשם, עי"כ הביטול להקב"ה נמצא עכשיו באיתכסיה אבל יסוד נשמתם של ישראל הוא באופן שאין נשמתם מציאות שעומדת לעצמה אלא במציאותם הם בטלים אליו יתברך שמו וכל הווית נשמתם כלולה בו ית"ש.

ובהגדרה החיצונית מתגלה בישראל ההגדרה הדינית של 'אומן קונה בשבח כלי' כמו שמצינו בגמ' לשון אומן על מה שהקב"ה יצר את ישראל – "לך לאומן שעשאני". ובמה שהקב"ה עשה את ישראל בשורש יצירתם, הוא קנה אותם בשבח כלי בעצם הוייתם¹⁵.

והרי ה'שבח כלי' שייך כאן לכח של אומן שיוצר מעשה של אומנות דווקא שלא כהדיוט העושה מלאכה שמלאכתו היא מעשה הדיוט, ואף שכלפי חוץ המלאכה של אומן קרובה למלאכה של הדיוט, אבל הרי יש שינוי במלאכתם הן באיכות של המלאכה שהאומן מדקדק ועושה את הדברים בחוזק והן בהתראות של המלאכה שהמעשה של אומנות נעשה בפאר וביופי הראוי¹⁶.

ומצד כך, ישראל הם מעשה אומנותו של הקב"ה, וכמו שמבואר בגמ' (סוכה מט, על השיתין של מקום הנסכים במזבח שהם 'מעשה ידי אמן' – מעשה ידי אומנותו של הקב"ה, 'כל' הגמ' שם, ובעומק השיתין מרמז על ישראל שהם **שישים** ריבוא¹⁷. וכח האומנות שמתגלה בישראל שהם מעשה אומנותו של הקב"ה¹⁸ הוא הן בפאר שמתגלה בהן והן בחוזק של החיבור העצמי של ישראל להקב"ה.

והחיבור העצמי החזק הבלתי נפרד, זה מה שישראל בטלים אליו יתברך שמו.

וזוהו א"כ תוקף הברכה שאנחנו מברכים – "שלא עשני גוי".

¹⁴ ויש שגורסים בנוסח הברכה 'שלא עשני נכרי'.

¹⁵ מלבד מה שהוא קנה אותם ביציאתם ממצרים כמו שנאמר בקרא (ויקרא כה, נו) "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים", שזה אופן נוסף של גילוי שהוא קונה אותם.

¹⁶ שזה ההגדרה של 'מעשה אומן' בש"ס.

¹⁷ שהרי 'שית' זהו שש בארמית.

¹⁸ שזה השורש שהם בבחינת 'מאמינים בני מאמינים' [אמונה מלשון אומנות].